

BUITEN

16^E JAARGANG N^O. 1.

ZATERDAG 7 JANUARI 1922.

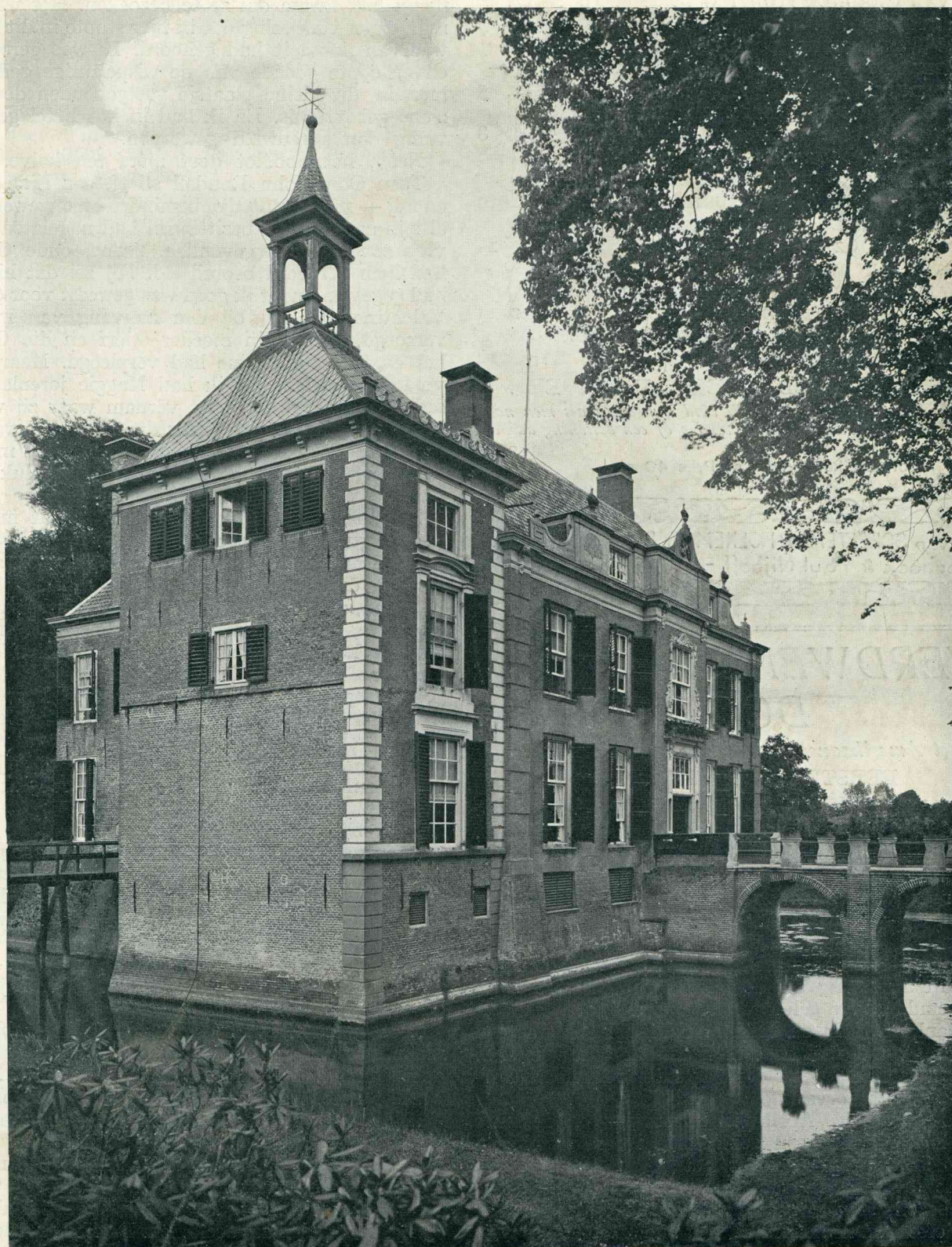

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS TE WINDESHEIM, GEZIEN VAN HET ZUIDWESTEN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE VERDWENEN DOCUMENTEN (I), UIT HET AMERIKAANSCH VAN GARDNER HUNTING	BLZ. 2
ONTVANGEN BOEKEN	3
HET HUIS TE WINDESHEIM, DOOR MR. A. LOOSJES GEÏLLUSTREERD	BLZ. I, 4—7
GRILLIGE SCHADUWEN (8), DOOR ALIE SMEDING	BLZ. 5
MARINUSKE, OISTERWIJK'S OMROEPER, DOOR W. A. VAN GOUDOEVER, GEÏLLUSTREERD	8
VAN DEN BUITEN I, DOOR HOUTVESTER	8
VENSTER MET KUNSTSMEEDEWERK IN EEN HUIS TE BERGÜN, DOOR J. S. CZ., GEÏLLUSTREERD	9
DRIEKONINGEN, DE STER EN DE ROMMELPOT, DOOR J. SCHUITMAKER CZ., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 9—11
LEVEN EN STRIJD IN DE WILDE NATUUR (14), DOOR F. ST. MARS, GEAUTORISEERDE VERTALING VAN S. J. BARENTZ—SCHÖNBERG	BLZ. 11
SPORTIEVE NEIGINGEN ONDANKS DE FELLE HITTE DER TROPISCHE ZON, ILLUSTRATIE	12
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE VERDWENEN DOCUMENTEN.

I) *Uit het Amerikaansch van GARDNER HUNTING.*
EERSTE HOOFDSTUK.

VIER kleine, roode druppels — kleine vuurroode bloeddruuppels — vormen het begin van het verhaal, dat ik u zal vertellen. Zij vloeiden doordat een geworpen sneeuwbal het doel miste, waarnaar hij door mijn roekelooze hand was geworpen, en een ander doel trof dat door mijn noodlot was uitgekozen. Een paar roode lippen, lief en teer en mooi, en mijn wreed, klein werptuig, in roekelooze zorgeloosheid weggeslingerd, kwamen met elkaar in aanraking als de sterren in een horoscoop, mij een vreemd, nieuw geluk voorspellend.

Zij was slank en klein en donker en liefelijk. Ik was een groote domme, jonge reus met meer kracht dan verstand, meer koppigheid dan gezond oordeel, meer roekelooze vermetelheid dan kalme ervaring.

Het was April — ja, April met sneeuw — en de lente was in de lucht, nadat een scheidende Noordwester een witte streep had getrokken over het wijde, vlakke land.

Zij woonde in het kleine voorstadsje, toen de trein die mij stadwaarts bracht stopte, door het eenvoudige breken van een wiel — ofschoon ik het nu bij een anderen naam noem. En ik die maar een heel gewoon spel had gespeeld, maar wien de Fortuin juist wonderbare kaarten in handen had gegeven, was slechts een vreemde, door het noodlot een uur lang op een plek gehouden, die ik nooit te voren had gezien en die ik, naar ik dacht, nooit weer zou zien.

Ik wierp den sneeuwbal. Ik mikte op niets grooter dan de houten sigarenautomaat, die voor de zijdeur van het kleine hotel stond, waar wij een schralen lunch hadden gehad.

En zij kwam juist den hoek om, juist op tijd om den vliegenden, bevroren bal den slag te laten toebrengen, die in letterlijken zin voor mij een weg baande in haar leven.

Ik heb nooit iets gedaan waarover ik mij meer schaamde. Ik liep op haar toe, terwijl zij was blijven stilstaan, half verdoofd door den plotseligen schok, beide kleine, gehandschoende handjes voor haar gezicht, terwijl een fijn rood streepje over haar gladde kin liep en vier druppels — vier kleine, roode druppels — in de reine, witte sneeuw rolden. En ik zag dat zij bekoorlijk was — het liefelijkste schepseltje dat mijn oogen ooit hadden gezien.

Ik was toen vierentwintig. Dat is geen leeftijd waarop men veel oordeel des onderscheids heeft; maar ik beschouwde mijzelf als een man van de wereld.

Het noodlot doet nooit iets ten halve. Het was niet mijn stad, waarheen ik op weg was. Het was niet mijn keus dat ik nu hier kwam om ze te bezoeken. Het was niet volgens mijn eigen verkiezing dat ik hier stopte in dit kleine plaatsje, waarvan ik nooit had gehoord. Ik was geroepen door een onverhoopte genade van de wispelturige godin. En ik was hier in dit kleine plaatsje vastgehouden door een onvoorziene gebeurtenis. En ik had in het hotel geluncht en toevalig den sneeuwbal geworpen.

Neen, het noodlot doet niets ten halve.

Toen Oom John Randall stierf, een rijke, eenzame man en mij — zijn totnutue onbeminden en ongewenschten neef — al zijn aanzienlijke bezittingen had nagelaten, had ik het al verbazend genoeg gevonden. Arme, oude Oom John! Ik had hem verkeerd beoordeeld. Hij zei dat hij mij zijn geld had gegeven omdat ik goed was geweest voor de oude Maggie Valentine, die mij bij den aanvang van mijn leven had verzorgd, toen mijn moeder stierf en die Oom John aan het eind van het zijne had verpleegd. Maar dat was geen voldoende reden. Ja, ik had Maggie jarenlang geschreven, sedert ik voor het eerst vernam waar zij was, en ik had haar wat geld gezonden. Als dit een reden was voor de verrassende gunst der fortuin, dan kan ik die methode als iets heel aangenaams aanbevelen, maar mijn geluk begon hiermee pas.

Zij stond heel stil in het zonlicht, dat meisje, een mooi, klein figuurtje, vol sierlijke gratie.

„U deelt het natuurlijk niet met opzet”, sprak zij, nadat ik mijn excuses had gemaakt.

„Neen, zeer zeker niet. Ik wierp den bal naar den automaat en miste, en u kwam juist den hoek om en.....”

„Het heeft mij geen pijn gedaan. Maak geen excuses. Het was niet uw schuld.”

Zij veegde de smeltende sneeuw van haar gezicht en het druppelende bloed van haar lippen. Het kleine zakdoekje, dat zij gebruikte, zat vol roode vlekjes en was vochtig van het water. Onhandig bood ik haar den mijnen aan.

„Kan ik iets..... voor u doen?” vroeg ik.

„Neen, dank u,” antwoordde zij.

Maar zij nam mijn zakdoek aan.

„Ik voel mij zeer schuldig — ik wilde zoo graag iets doen om het weer goed te maken — en ik ben even blij dat ik u niet heb bezeerd als ik oprecht verbaasd ben over uw goedheid. Vergeef mij dat ik dit zeg. De meeste meisjes zouden woedend zijn geweest.”

„Meisjes?”

Zij bette de roode vlekjes. Tot mijn blijdschap zag ik dat het bloeden ophield.

„Ja. O, en mannen ook,” voegde ik er bij. „De meeste mannen zouden willen vechten. Maar kan ik werkelijk niets doen? Kan ik niet iets voor u halen dat.....”

„Het beteekent werkelijk niets,” viel zij mij in de rede.

„Wilt u mij niet eens laten zien hoe diep het wondje is?”

Zij lachte even.

„Het is alleen maar geschaafd. Maar ik bederf uw zakdoek.”

„Laat u mij naar het wondje kijken?”

„Neen, zeker niet. Kijk, het bloeden is al opgehouden.”

Zij liet mij den zakdoek zien. De fijne, roode vlekjes waren ook hierop zichtbaar. Ik was wanhopig, terwijl ik keek naar de vuurroode plek waar mijn ellendige sneeuwbal den wang had geraakt.

„Ik moet op de een of andere wijze boete doen,” zei ik.

„Dat kunt u niet.”

„Toe, bedenk eens iets, dat ik kan doen om het weer goed te maken,” drong ik aan.

„Er is niets goed te maken.”

Zij glimlachte vriendelijk, maar zonder eenige coquetterie. Zij toonde slechts een schijntje van belangstelling in mij, in den eenigen blik, dien zij over mijn groote, zware figuur

liet glijden. Misschien was het wel mijn ijdelheid, die mij aanspoorde haar aandacht te trekken.

„Ik zal de gelofte doen nooit meer sneeuwballen te gooien,” sprak ik.

„Dat moet zeker wel een boete zijn...”

Zij hield plotseling op en keek mij met een smeekenden blik aan.

„U zou — iets voor mij kunnen doen als — u wilt,” voegde zij er bij met een openhartigheid die in strijd was met haar terughoudendheid.

„Ik ben tot uw dienst.”

Zij keek mij weer ernstig aan. Haar oogen waren donker en mooi. Haar wenkbrauwen waren recht, haar trekken rein en welbesneden. Haar lippen — niettegenstaande het ietwat gezwollen schrammetje — toonden een lieve, vaste lijn. De omtrek van haar wangen en kin was aanvallig, haar hals was slank en blank. Zij was jong — pas volwassen en lieflijk.

„Ik heb er het recht niet toe,” sprak zij ernstig. „Maar ik zal u aan uw woord houden. Hoe vreemd het ook klinkt, ik ben in moeilijkheden en ik heb op het oogenblik niemand, die mij ter zijde kan staan.”

„Laat mij dit dan doen, alstublieft.”

„Dat zal ik en ik zal u er dankbaar voor zijn. Het is alleen maar dien brief te brengen naar de overzijde der straat en hem op de bovenste verdieping van het huis af te geven. Een heer zou hem voor mij brengen, maar hij is niet gekomen en er is haast bij.”

Zij stak mij een zakelijk uitzienenden brief toe en ik nam hem aan. Het adres was met een keurige hand geschreven en er stond een mij onbekende naam op.

„De naam staat er op. Hij is voor een man Judson Bain genaamd. Zijn kantoor is het eerste op het portaal naast den ijzerwinkel en zijn naam staat op de deur. Het zal mij uit een groote verlegenheid redden als u hem wilt aanreiken.”

„Ik zal dit beschouwen als een bewijs van volledige vergiffenis,” sprak ik, terwijl ik den brief aannam.

Zij boog en glimlachte. Zij gaf mij ook mijn zakdoek terug. En toen keerde zij zich plotseling om en ging heen.

Ik nam mijn hoed af en stak de straat over. Ik wilde haar niet gaarne uit het oog verliezen, maar ik kon haar niet blijven nakijken. De twee of drie reisgenooten uit den trein die in mijn gezelschap waren geweest en mijn daad hadden gezien, stonden in een portiek en keken lachend toe. Ik werd mij thans hun vermaak bewust.

Ik stak de straat over en klom de smalle, houten trap op naar de tweede verdieping van het villa-achtige huis.

Toen ik de deur opende, waarop de naam stond, dien het meisje had genoemd, zag ik een kaalhoofdigen, zwaargebouwden, korthalzig man, die in een armoedig uitzienend kantoor stond te midden van een vreemden chaos van boeken en papieren. Ik kwam binnen en noemde den naam, die op de enveloppe stond.

Op het dikke gezicht van den man kwamen toornige rimpels. Er was zulk een onheilspellende blik in zijn oogen dat ik op verdediging bedacht was zoodra hij op mij werd gericht. Toen legde ik den brief in zijn uitgestrekte hand. Ik zag hoe hij hem openscheurde en drie regels las. Daarna keerde hij zich doodsbleek van woede naar mij.

„En wie, voor den duivel! ben jij?”

Ik antwoordde hem niet. Het was een te verrassende belediging.

„Je hebt den moed mij dit te brengen? Wat drommel, ik zou wel lust hebben je den kop in te slaan!”

„Begin er eens mee,” zei ik kortaf tot hem. Als antwoord keerde hij zich om, greep een zwaren wandelstok, die naast zijn groot schrijfbureau stond, en stiet een heesch gebrul uit.

„Scancey!” schreeuwde hij, den een of anderen vriend te hulp roepend. „Scancey, kom hier! Hij heeft een grooten kwajongen hierheen gestuurd om de belediging nog grooter te maken! Kom hier!”

Hij draaide zich snel weer om en stond strijdlustig weer voor mij.

„Wie ben je?” vroeg hij. „Is het niet genoeg dat je ons hebt bestolen, zonder dat je nog hier moet komen om ons te bedreigen? Denk je dat ik je spel niet doorzie?”

Nog zei ik niets. Ik hoorde haastige voetstappen in een binnenkamer en een kleine man met krijtwit gezicht en fretoogjes kwam binnen door een deur, die ik te voren nog niet had opgemerkt.

„Wie ben je?” vroeg de nieuw aangekomene als een echo van den anderen man. „Waarom ben je hier gekomen? Wat heb je gedaan?”

Ik stak mijn handen uit naar den dikken idioot vóór mij. Ik antwoordde den tweede niet meer dan den eerste. Ik stond tegenover die twee, terwijl mijn vingers jeukten om hun twee leelijke hoofden tegen elkaar te slaan, want zij zagen er allebei even ongunstig uit.

„Bain, wat is er?” riep de kleine man bij de deur.

De groote kerel wierp het briefje op de tafel achter zich.

„Lees het zelf,” gromde hij.

En toen tot mij:

„Maak dat je weg komt!”

„Zoodra u mij een verklaring hebt gegeven van uw beleedigende woorden, mijnheer.”

„Maak dat je weg komt — hoor je mij niet?” brulde hij.

Hij deed een stap vooruit en hief half zijn stok op.

„Als u mij met dien stok slaat, zal ik u het raam uitgooien,” sprak ik.

Ik had het nu dolgraag gedaan. Ik werd opgewonden en kreeg lust om te vechten.

„Wacht, Bain!” riep de andere man. „Wacht! Wees niet zoo haastig! Wat beteekent dit alles?”

Hij had het papier opgenomen, dat zijn vriend op zulk een geheimzinnige wijze woedend had gemaakt, en las het snel door.

„Heb jij dat gebracht?” vroeg hij mij.

Ik boog.

„Ik had die eer,” antwoordde ik.

„Weet je wat erin staat?”

„Neen.”

„Je liegt!” schreeuwde Bain woest. „Ik heb je op straat gezien met die meid van Philbric. Ik heb je hierheen zien komen.”

„U hebt goede oogen,” zei ik tot hem.

„Je bent dus de nieuwe bondgenoot, hè?”

„Ik ben de man, die u dit briefje bracht en dien je zoo graag zoudt willen afranselen. Ik wacht tot u ermee begint.”

„Houd op, Judson, wacht!” sprak nu de andere man scherp.

Met een verwrongen poging tot een goedigen glimlach vroeg hij mij:

„Hoe heet u?”

„Mijn naam is niet Philbric,” antwoordde ik.

„Ben je hier gekomen om een vechtpartij uit te lokken?” viel Bain mij in de rede.

„Ik heb er niets tegen. Maar u bent de man, die ruzie zoekt”.

„Hoe noem je dat dan?”

Hij wees op den brief, dien de ander in de hand had.

„Het schijnt een roodelap voor u te zijn.” Hij stiet een vloek uit. Hij scheen op het punt uit elkaar te springen. Hij hief zijn stok op en trachtte mij een hevigen slag toe te brengen.

Ik deed een stap om buiten zijn bereik te komen. Toen liep ik op hem toe en greep hem vast. Ik pakte zijn pols beet, terwijl hij den grooten stok weer ophief. Toen greep ik zijn elleboog en draaide dien naar binnen en naar beneden, een kunstje dat ik op school had geleerd, en deed hem op zijn knieën vallen terwijl zijn zware stok op den vloer kletterde. Hij gilte als een gewond hondje.

De andere man begon van schrik te schreeuwen. Hij liep snel naar een lade om er iets uit te halen, dat naar ik vermoedde een revolver was. Ik stapte over mijn eersten tegenstander heen, greep den tweeden bij den schouder, en smeed hem tegen de glazen deuren van een boekenkast die tegen den zijmuur stond. Hij sloeg er doorheen en de scherven vlogen met wild geraas over den grond. Toen bukte ik mij en nam het wapen op dat hij tegen mij had willen gebruiken. Het was een revolver. Bain lag nog op zijn knieën met zijn hand, dien ik had verdraaid, tegen zijn schouder gedrukt.

(Wordt vervolgd).

Ontvangen boeken.

Van de Stoomververij en Chemische Wasscherij „De Regenboog”, firma Janssen en Bierens te Tilburg ontvingen wij een kalender, op welks schild een lief plaatje prijkt, voorstellende: schapen bij den stal, reproductie naar een schilderij van Della Rocca.

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS TE WINDESHEIM MET VOORHOF EN BIJGEBOUWEN.

HET HUIS TE WINDESHEIM.

WINDESHEIM! Een naam die in de beschavings-geschiedenis van ons vaderland met gouden letteren staat geschreven. Want hoe nietig het zoo geheeten dorpje moge geweest zijn en nóg is, het klooster van dien naam, eigenlijk St. Maria's Convent, was niet alleen om zijn rijkdom en grootte ver over de grenzen van het Oversticht bekend, maar ook om de vrome geest, de liefde voor de wetenschap, voor de oude letteren vooral, die er heerschte, en waarvan een in deze ruwe tijden niet te onderschatten invloed uitging.

Omstreeks 1387 werd het klooster Windesheim gesticht, volgens den wensch van Geert Groote, door diens leerling Floris Radewijnsz. Herhaaldelijk moest het nadien worden uitgebreid, en het groeide tot een prachtig gebouwen complex, omstreeks 1400 door een hoogen zwaren muur ingesloten en in 1467 met een nieuwe kerk verrijkt; een model moest het zijn van het kloosterleven, en dit is het in zijn besten tijd zeker ook geweest.

In de 16de eeuw begint het verval. In 1527 verandert Karel van Gelder het klooster in een sterkte, die de vaart op den IJssel moest beheerschen, en die vergeefs belegerd werd. De gebouwen bleven nog geruimen tijd bestaan; in 1557, 1558 en 1566 vergaderden de Staten van Overijssel er in. Maar omstreeks 1580 gingen ook zij te gronde. Slechts het ziekenhuis, waarvan de verdieping gelijkvloers tot brouwerij schijnt te hebben gediend, bleef over en werd als Protestantsche kerk van het kleine dorpje ingericht. Inwendig is dit kerkje, in zijn al te sterken eenvoud, onbelangrijk. Maar de twee zolders er boven, de twee vroegere verdiepingen van het ziekenhuis, waarvan ook de twee rijen dichtgemetselde vensters in de buitenmuren spreken, herinneren nog aan de oude bestemming. (Zie de afb. op blz 6). Van het klooster, welks gebouwen ten noorden van dit huisje gestaan moeten hebben, rest hier verder niets als eenige geschonden grafsteenen, gemetseld tegen een der wanden van de omstreeks 1910 vernieuwde consistoriekamer, die tegen het kerkje is aangebouwd.

In enkele minuten is men het kleine dorpje door. Dan, na den spoorweg Deventer-Zwolle overgestoken te zijn, staat men bijna terstond voor de brug van een statig 18de eeuwsch patriciërshuis, dat tusschen zijn zwaar ge-

boomte, waar de zijgebouwen als voorgeschoven schijnen te zijn, een indruk van kloekheid, sierlijkheid en fierheid te gelijk maakt; kloek zijn de verhoudingen van het deftige huis, sierlijk is de gebruikelijke deuromlijsting, fier de er naast staande toren. 't Is het huis te Windesheim, dat naar gezegd wordt, eertijds met het beroemde klooster door een onderaardsche gang verbonden is geweest.

Heeft de roem van het befaamde klooster dien van het adellijk huis in zijn nabijheid verduisterd? Men zou het wel afleiden uit het feit, dat van de geschiedenis van het huis te Windesheim slechts weinig bekend is. Waarschijnlijk was het eertijds de hoofdhof der oude marke, die later de zetel van een adellijk geslacht is geworden. Reeds in 1145 wordt een Jordanus de Windesheim genoemd. Maar van verdere heeren van Windesheim weten we heel weinig, al even weinig als van het oude kasteel dat hier vroeger moet gestaan hebben, en dat omstreeks 1720 voor het thans bestaande moest plaats maken. Slechts de toren, vernieuwd in den trant van dien tijd, bleef vermoedelijk van den ouden burcht over.

Het goed Windesheim, sinds ruim een eeuw eigendom van het uit het land van Vollenhove afkomstige geslacht de Vos van Steenwijk, behoort thans aan F. H. Baron de Vos van Steenwijk, genaamd van Essen, die het huis ook bewoont.

Als bijna steeds bij dergelijke buitenverblijven, is de voorhof, waar het felle pelargoniumrood zich slingert om de bloemvaas in het midden, gevat tusschen bijgebouwen, die hier echter, en dat is iets bijzonders, in een flauwen bocht gebouwd zijn. Zou de liefde voor speelsche rondingen, die in den tijd der Lodewijk-stijlen allengs in de versieringen sprak, hier in de lijnen dezer gebouwen zijn tot uiting gebracht? Zeker, de Lodewijk-stijlen verrijken in het land van hun oorsprong alleen het inwendige der gebouwen, die uiterlijk streng in rechte lijn gehouden werden. Maar in ons land is men daar steeds van afgeweken bij het aanbrengen der deur- en vensteromlijstingen, waarmede zoo menig patricisch huis, ook in de steden, prijkt, en die het huis te Windesheim niet mist. Hier ziet men nog den Lodewijk XIV-stijl. Van den voorgevel valt overigens weinig opmerkingswaardigs te zeggen; op de kroonlijst prijken

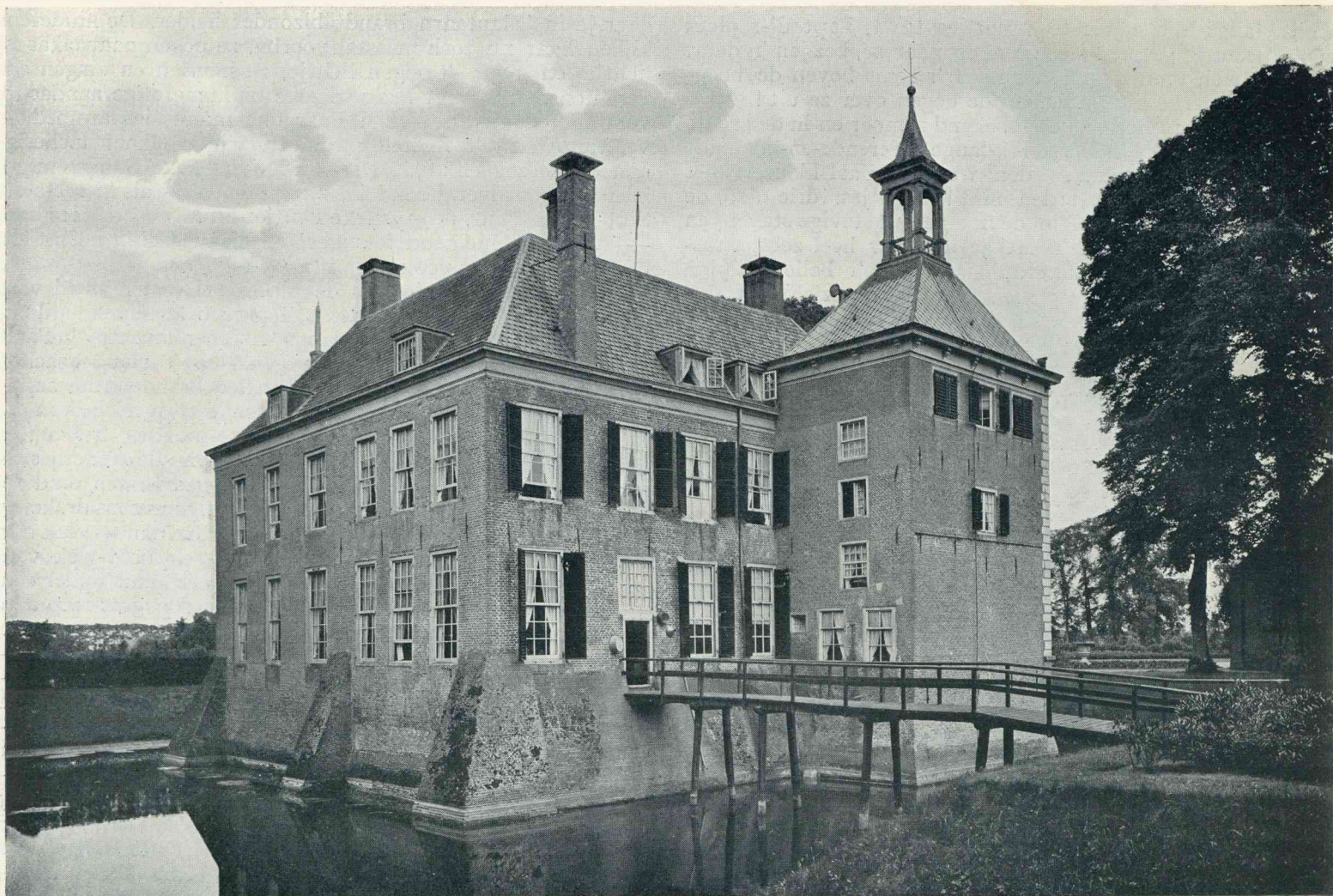

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS TE WINDESHEIM, GEZIEN VAN HET NOORDWESTEN.

de gekroonde wapens van de familie de Vos van Steenwijk en van Heeckeren.

Aan weerszijden van het Huis, verborgen achter geboomte en de bijgebouwen, en dus van het voorplein af niet te zien, liggen de bloementuinen, een wijdsche pracht van groene gazons, door geometrisch getrokken paden gesneden, en gesierd met veelsoortige en veelkleurige bloemenpracht. Daaromheen het donkere groen der boomen, waartegen de kleurige boards zoo fleurig afsteken. Een vroolijke ongebondenheid binnen strenge lijnen gehouden, een treffend staaltje van tuinkunst, dat toch wel iedereen de dwaasheid van den kronkelaanleg moet doen gevoelen, die de natuur tracht na te bootsen, terwijl de natuur niet na te bootsen is en ook niet nagebootst moet worden, daar een tuin nu eenmaal een kunstwerk van menschenhand moet zijn. Op 't eerste gezicht treffen de tuinen ten westen van het huis het meest; ten oosten ervan is de rozentuin, een aanleg van den laatsten tijd, waar de kenner allerlei fraaie exemplaren van deze koningin der bloemen kan bewonderen. Achter het huis rijst zwaar geboomte van een klein bosch; daartusschen flikkert het water van een onregelmatig gevormd vijvertje, dat de slotgracht met de buitengracht verbindt.

Dit is, in enkele woorden beschreven, het schoon, dat het huis omringt.

(Slot volgt).

A. L.

GRILLIGE SCHADUWEN.

8) ENKHUIZER VERTELSLS

door ALIE SMEDING.

VII. DE KOORTSWEGMAKER.

ER wondert 'n zoet geneurie door 'n touë stadje, en 'n lief-en-bekend gerucht vaart 'r door de doezele straatjes. In de vage verheimelijking van den vroegen schemer hotst daar plots ook met 'n helle lach, 'n buitlend satertje uit 'n grauwe huizen-spleet, 'n jolig-springend en lenig-duikelend duiveltje-in-'n wilden dans. Als 't zich keert en je aankijkt, zie je 'n krijt-wit maskertje met paars-roode lippen en 'n leelijken lach. En na dat eene satertje, d'r komen 'r al meer, dronken van koortsige lust-tot-lawaaï en

vol uitbundige voornemens, parmantige fauntjes, en die uitstekend de vre: zullen verstoren — aanstonds! Ze joedelen en jool-lachen en hun stemmen klinken kelig achter de roode en gele en zwarte maskertjes uit. De kinderen brallen onzinnige liedjes en wriemelen stoeisch door-een, ze spelen, „haasje-over", en miauwen tegen 'n kat, ze buitelen en blaffen 'n hond na, ze houën hun carnaval...

Daar komt in de wazige straat 'n kleine kabouter aan, met een lichtje hoog op z'n witten tooverstaf, 't jongetje loopt trotsch als 'n prinsje onder z'n mooie trillende vlammetje, en heel gerust, ook weet 't wel den glimlach van z'n Moederke vlak achter zich, z'n kaarse-lichtje flikkert onrustig-vroolijk in de diepe, zilverig-glanzende nap, en telkens kijkt 't prinsje of 't nog wel brandt...!

Achter de kleinste groenste vensterkens en in de oudste huizekens en van overal, goud-vederen nu de plechtige heiligen-lichtjes. En bij de blanke wazingen van de kleine bevende vlammen zie je ook allerwege de verzáligde kindergezichtjes. De kleuters zingen en ze kijken uit wijë stralende oogen, hun wangen zijn donker-rood!

En 't klokke-liedje klinkt maar dof en treuzelig door 't dijzig rumoer-uit-de-verte en ook wel als 't zoete en onzeker-vertrillende wijzeke uit 'n versleten speeldoos. Om de oude toren kringen de gouën toortsjes van de kleine heilige-vereiders, 'n onzekeren cirkel. En de trillende kaarsenschijn vroomt 'r bros en bleek naar de oude muren en naar 't ronde grauwe venstertje met de doffe ruitjes-in-lood. Soms lijken 'r de bonte lichtjes-stoeten, vreemde en toch wel plechtige processies. Moeders die met hun zingende kinderen ernstig ter bedevaart trekken naar de miraculeuze Heilige Kruiskamer in de oude Sint Pancras!

De toren kijkt naar de vlammetjes-wemeling heel hoog en heel donker en strak, zóó als 'n oud en bezadigd man, die 't rimpelige hoofd vol diepe en wondere wijsheid heeft, hij zag ook al die oudjes — die nêg 's strompelend kwamen kijken — toen ze daar ook als kleine kleuters met hun lichtjes liepen — voor den Heilige...

De gloed van de kleine flambouwen, teedert vlug-verglippend over de ouë huizekens en — de bemoste puitjes hebben 'r 'n onbestendigen en vagen glimlach bij — en niemand merkt 't. Ook als 'r dan zoo'n waggelend clubje kabouters al-zingend

dicht langs die geberste muurtjes trekt, hapt d'r plots zoo'n geeuwig gesperde-leeuwenkop naar ze, bezijen 'n deur, en 'n norsch vrouwen-masker kijkt 'r soms boven de boogvan-'n-vensterke met stille, doode oogen over ze uit!

Er is veel rumoer, oud en bekend rumoer en in de groote hoofdstraat is 't 'n feestelijk-lange keerende-en-komende lichtjes-optocht, wéérzijds den weg, allemaal kleuters met lichtjes voor den Vereerden Sint! Lichtjes, drie aan de stok soms, lichtjes heel in de hoogte aan stevige staven, en lichtjes overal, overal! 'n Meisje loopt er heel zoetjes tussen in, ze houdt in de oranje-kom van 'r bolle lampion 't kaarse-vlammetje zorgzaam recht, 'r gezichtje is hel overblankt van 't lichtje en 'r oogen zijn diepglanzend en groot. Achter 'r aan trippelen twee dikke onbeholpen kleuterken, en aan de stokjes in d'r bolle knuistjes schommelen de lange lampions, bēngelend als lichtende luiklokken zonder klank, de flakking van de kaarsevlammen behuivert ook hun parmantige en bol-bleeke kopjes, met mystieken gloed. Maar 't prinsje dat 'k pas al zag, dat loopt 't hoovaardigst van allen, en 'k moet nog al-door weer 's naar 'm kijken: zóó flossig-glanzend 't licht-van-z'n-kaarsje om z'n blonde krullen-hoofd aureoolt, en zoo innig verrukt z'n naïeve oogen, dan opschitteren naar 't Moederke-achter-'m! 't Gaat even door me: „Later zal jij hier ook zoo loopen, prinsje, en jouw jongen zal naar jou opzien, zooals jij nu naar je mooie Moederke, en — je zult je dezen avond herinneren!”

De hoog-gedragen kaarsjes in de zilverige en roode en zwarte hulzen, ket-sen diepe weerschijn-ninkjes in de groote donkere vensters, ook glimmeren 'r bleeke grillige kleuren-vlekken van naar de peinzende groote - menschen-gezichten, en naar de rimpelige kopjes van de ouë mannetjes en de ouë vrouw-tjes die glimlachen dan maar zoo wat stil voor zich heen 'n glimlach van vagen weemoed — „Sun-ter Maarten èt 'n koe... die komt alle 'eilge toe...!” 'n Pootig klein ventje zet nog maar 's

geestdriftig 't lijzige liedekje in en dadelijk deint 't door den ganschen lichtjes-stoet: warrig en bont en trouwhartig-gemeend, eerlijk-ernstig! Maar dan duiken er meteen ook de schennende satertjes weer uit de schaduwen van de gang-smalle-steegjes, ze joedelen 'r 'n branie-achtig spektakel, gillen zotte snoeverijen en durvig nu achter hun bonte mommen-met-de-roode-drink-neuzen, maken ze ook de kleine kleuterken bang en aan 't schreien, brengen 'r de Moeders aan 't snauwen, blazen 'r tergerig de kaarsjes uit en dansen dan, opgetogen, al grooter verwarring in de lange plechtige lichtjes-stoet.

'n Ziek kindje zie 'k ergens achter 'n veel-ruitig venstertje op 'n klein helder bed, vlak boven z'n akelig-mager kopje heeft ie de bonte lichtzak-met-'t-kaarsje, ie zingt kreunerig en kijkt uit verheerlijkte oogen.

„Veur wie is 't nouw, dut... dut...?” 'n Peinzerig manneke van 'n jaar of acht vraagt 't z'n Moeder. „Is 't veur — veur Maarten Luther?” 't Kind heeft de handjes oud-ventjes-achtig-diep in de broekzakken en tuurt begeerig naar de lichtjes-op-de-staven. Maar de vrouw moe-ingezakt, krom-ruggig, afgewerkt en stomp, nijdigt 'n sarrig antwoord: „Weet ik — wié?”

En de lichtjes-gloor trilt maar geestig voort over ouë gevels en over ouë menschen en naar 't ouë vrouwken bij 't stalletje-met-lekkers, 't wijffe heeft zich 'n roode doek om 't hoofd geknoopt en 'r oogen zijn waterig, ze presenteert spèk-bok-kings, suiker-ballen... óók roode drops en taai-taai, 't

kaarsje in 'r lantaarn brandt bizonder helder. De kinderen kijken haar nu toch meestal voorbij, ze oogen naar elkaars lichtje en naar 't eigen lichtje, ze neuriën en zingen en vergeten dan weer 't lijzig wijzeke bij hun gretige aandacht voor de kaarsjes. — 'n Paar ouë mannetjes armoedig-verstunteld in 't feestelijk rumoer, kijken elkaar lacherig aan en ze zeggen: „'t Deeën wie-luu òk...” — En om ze heen en van overal rond je, zwalpt golverig als 'n zee-met Sint-Elmus-vuur, de mystieke lichtjes-brand voor den Heilige — van wien niemand iets weet en dien iedereen noemt en dien ook elk kind vereert met 'n kaarsje.

Dan uit de bonte joel en de plechtige feestelijkheid van de lange drukke hoofdstraat, is 't plots beklemmend-stil op die smalle „klinkertjes”-weg langs 't binnenhaventje. 'n Paar schuitjes liggen 'r zoetjes te wiegelen op 't blanke, zacht-deinende stroompje, en 't licht van 'n flets brandend lantaarn-tje pijpt 'r bleeke bibber-lijntjes over 'n Staversche ton en 'n „spekbak”, 'n paar botte schuite-snoetjes 'r Leunen grillige schaduwen tegen de grauwe pui-van-de-zouterij aan den overkant en 'r rompen monsterlijke gedochten rond de taanderij, ook wentelen 'r van die vluchtige wezens drakerig voor me uit op den spokig-verlaten weg. En dan — vlak bij, bochelig silhouetterend tegen zoo'n dof-gele licht-vlek van 'n kleintjes-brandende straat-lamp, merk 'k plots onder een van die zware ouë iepen in de verschooierde gras-reep aan den weg — 'n ineen-gehurkte man. Hij houdt den kop wat

schuin en 'k zie onder den laag-neer-geflabberden rand van z'n verzwabberd hoedje, enkel z'n grijze ringbaardje. Als 'k nog 's omkijk, herken 'k „'t Rariteitje”, en 'k blijf d'r even verwonderd bij stil: „Nee, maar, wat doe jij daar nou?” 't Oud manneke grunniakt, ie wurmt zich ook al-grunnikend overeind, en klopt zich fiks de ietwat bemoderde broek schoon. „Ikke? Nouw — ikke... ik kiék om-mers?” Z'n mond kròmt tot 'n blijmoedige eerste kwartiers maantje, en ie bezuigt rustig

en welgevallig de kolossale pruim. „Kóú? Te kóú, veur zoo'n zitjen...? Goddeluk weertjen, meid, en mot jij niet na' de keersies-marrek en — na' die jonge geselle...? Watte? Och — 't zèl-'k-je-zegge, de vrouw 'n beetjen trutteleg hee, pien, kóórserig, d'r benne nou òk geen brandnetels meer. Kenine is 'n lapzalleversmiddel en de koors-weg-maker — al jéere van de baan... Op die manier, zie je, bin je dan zoo'n beetjen 'n gesjochte knaap! Wátte? Lách je om de 'Elleberdier? O-o-zóó, en èw-je 'm geeniens gekónne...? Nou vraag jij dan 'r-eis, omtrent de Vette Kip, en over... over d'Iffeltoren àn de Weespermop of àn — àn Kees-wat-blijf-je-meneer, en — en àn Trin Bed-engel, want d'r wasse d'r méere as ién. En overtuug-stukke, och minsch, bij twaalf tegeliek.” — Zoo'n beetje korzel door z'n bestendigen glimlach heen, praat 't Rariteitje dan even bōndig door over de 'Elleberdier. — „Nee, maar waarachtig gebeurd hoor, met smóesies moest je bij hem, om-de-kop-pertjes-maandag niet aankomen! D'r had je z'n eigen Peet-zaleger: Jaap Heeremiet en z'n... z'n bloed-eigen snaartjen Kee-duw-me-maar-onder..., w-ja, w-ja, 'k noem je man en peerd... En 'n stèrk geval! Was ie mee in de pèrremetasie, dūsse... en héé-le-maal genezen, héé-le-maal en gedurig ànderen óók! Maar „'n overtuúgstuk,” wàs ie dan zèlf bij tegenwoordig geweest, hee...? Dat was op 'n ochtend uit zee, en niet dat ie daar nou 'n vast gebruik van maakte, maar koud en nat en hoe-gaat-dat-hee... affijn, kwam ie d'r gelijk met d-'Elleberdier, 't kroegie van Luutjen-moei

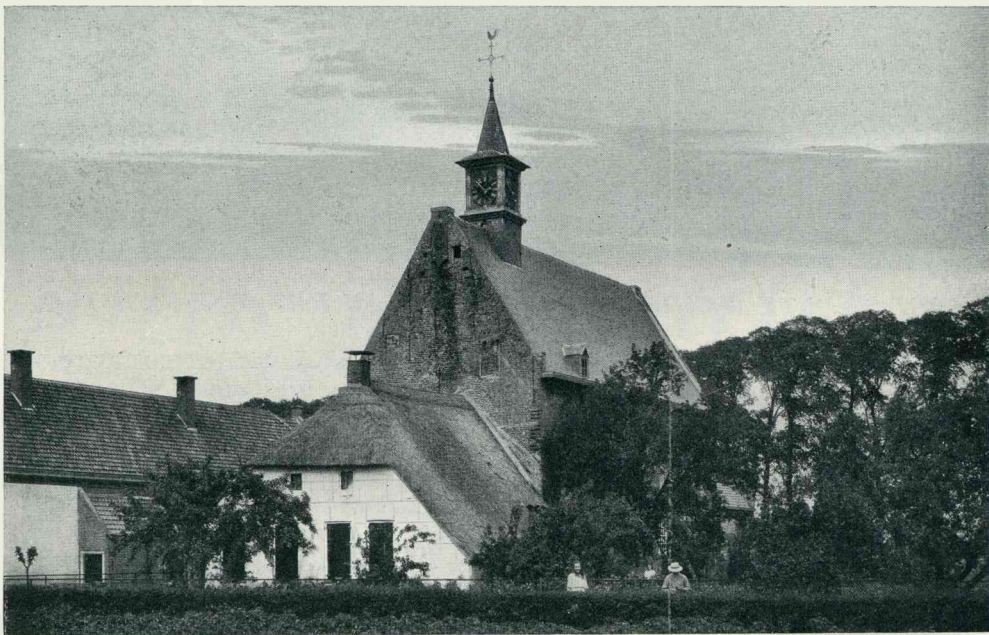

Foto C. Steenbergh.

HET KERKJE TE WINDESHEIM, EENIG OVERBLIJFSEL VAN DE GEBOUWEN VAN HET VERMAARDE KLOOSTER.

inzeilen. Ja — 'n rédeluk tijdjen geleeën, laat 'r 's kijken, w-ja, d'-Elleberdier die kon dan nouw zoo omtrent vijf-of-zes-en-tne-gentig geweest hebben en toen-ter-tijd was-t-ie nog 'n fiksch jong-kerel, dusse ze stappen daar gezamenlijk 't kroegie van Luutjen-moei binnen, „'t Vergolde Hoofd,” w-ja, w-ja, en dat ook naderhand nog omdoopt is in: „De drie stads' haringen,” dat was d'r vlak naast dat zaakie van de Franc-tireurs, zoo'n winkeltjen van rood-aarde pottegoed, doop-lokkies en blakers... Affijn — zoo-als-gezeid is... zùllie 'r „'t Hoofd,” binnen, hee? Komt me daar die Luutjen-moei als „'n dwarreg-kemeel,” als 'n kámer- lifant 't koffiezaaltjen in laveeren, nagenoeg zès-en-twintig rokken èn doeken om 'r lichaam en — nòg was dat maar stadig: brrr... en brrr... brrr... èn klap-pertande, méid, en 'n bar kippevel op d'r armen èn bévereg... van belang, en ook zóó erg dat ze hùllie amper d'r borreltje ter hand stellen kon. „'n Koors as 'n peerd,” zei Luutjen-moei. „En de Dokter... de Dokter èt 'r allang 't touwtje bij laten slippen: wát dát wàs... begreep ie niks van...” Maar meteen dat 't goei-je mensch d'r zoo te... te murmereeren staat, hee, d'-Elleberdier d'r allemaal strak in d'r oogen kijken, en dat was op 'n gegeven oogenblik: „vrouw ik kom d'r 's èffe met je mee in je achterhuis.” „In me àchterhuis,” zegt Luutjen-moei verwonderd: „en wát moet je dan in m'n achterhuis man, wat is d'r dan?” Affijn, ze kreeg daar voorloopig nog geen bescheid op, en schoorvoetend ging ze dan tòch maar mee, want „'n vrouw-minsch” is nou eenmaal uitermate nieuwsgierig, weet-je. Affijn, dan ook al omdat d'-Elleberdier als 'n „sievesante skunnegerd,” benaamd en befaamd stond, „wonk ze mijn d'r ôk bij,” begrijp je? — En daar in dat achterkamertje, maar niks geen onbehoorlijks, niks-nièmendal, ie wreef d'r zoo wat over d'r polsen, d'-Elleberdier, en ie prevelde zoo wat... buitenland-sche woorden en — inééns grijpt ie „niédig-driftig” en met „'n véért ies-of-wat van Luutjen-moei d'r skabberlakke.” En ook gelijk hiéld ie, „zoo-ies-of-wat” tusschen z'n duim en z'n vinger. „'Ier 'èw 'k 'm,” zegt ie. „Hiér heb 'k de koorts, vrouw, en wié moet 'm nou hebben? Zal 'k 'm àn je lijstertjen geven of... of àn...” Maar: „bè-je be-skorseneeld en be-dónderdàgd, die verbouëerde Luutjen-moei gesproken, zie je: „m'n liéve lijstertjen... 't lijstertjen dat m'n man me nog kort voor z'n dood gegeven èt?” — „Je kenarietjen dan?” ventte die 'Elleberdier als 'n — „'n beunhaas-in-schoene-poes,” met Luutjen-moei d'r koorts. — „Je kenarietjen dan of je kat of... of je keesie? Eén moet 'm toch hebben, vrouw, en „weerskoensche gàuw,” anders krijg 'k 'm zelf! Maar — of-t-ie van de kelder piepte of van de zolder, d'-Elleberdier, ie mocht Luutjen-moei nergens àn genaken.

„Niet àn m'n lieve vee-tje,” zei 't goei-je mensch. „Van m'n vee-tje, d'r blief je van àf.” — En affijn, d'-Elleberdier 't zweet in z'n broekspijpen hee, en 't zweet in dikke kralen op z'n neus. En ie kijkt links en ie kijkt rechts, en nog altijd houdt ie de koorts van Luutjen-moei zoo maar tusschen z'n duim en z'n vinger. Meteen kijkt ie óók al's door de ruitjes van 't tusschendeurtje in de koffie-kamer: „Zel 'k 'm dan maar àn ien van je klantjes kedoo doen, vrouw? An de Skarrebiel of àn Eintjen Beloo of àn... àn Albert Nege-oog, 't dunkt je? Toe... toé zèg dan wat vrouw, zèg dan wát...?” En... w'-neenek, w'-neenek, roept Luutjen-moei weer benauwd: w'-neenek, geef 'm dan liever àn 't zand-glas of àn de theestooof, of...! „Maareh 't mot j wel begriepen, deer kòn d'-Elleberdier 'm ôk weer niet àn weg-geefe, want 't most juist 'n leéfende ziel ébbe, zie je...”

'r Schuift 'n héél-zoetjes sluipende tred over 't spokig-donkere weggetje achter ons, en in de verre bleeke uitkringing van 't flets-brandend lantaarn-licht duikt plotseling geluidloos — 'n luisteraar! 'k Zie 'n grijnzend bakkes, 'n bol-ronde en vale

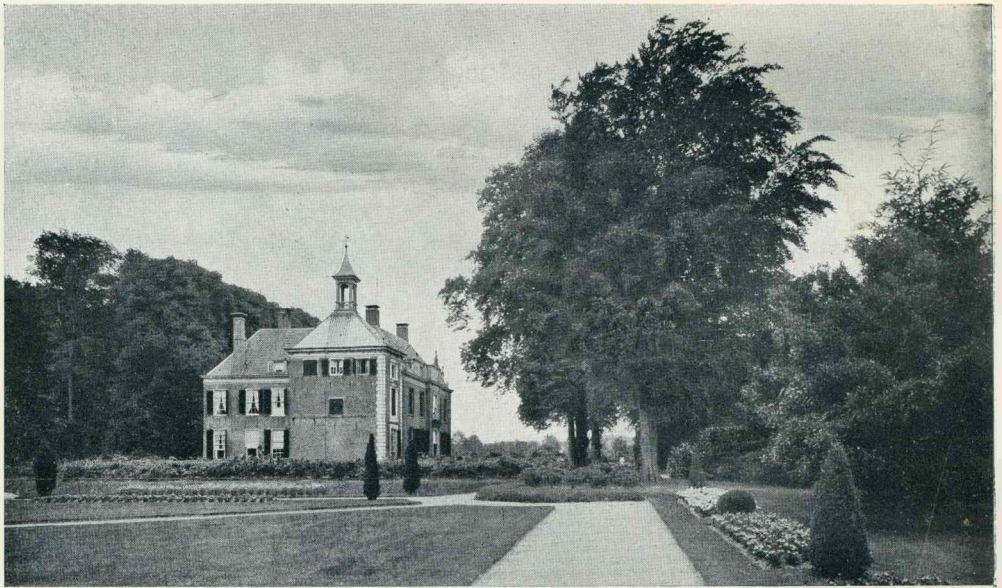

Foto C. Steenbergh.

GEZICHT UIT HET WESTEN OP HET HUIS TE WINDESHEIM.

kop op 'n kort en dik lichaampje, en 't Rariteitje merkt 't niet, de blikken aldoor over 't vaag-belichte zacht-deinende water van 't binnen-haventje, praat ie geestdriftig door over — den koorts-weg-maker. „Affijn, wat gebeurt 'r, hee? D'-Elleberdier drijvende in z'n zweet, vliegt me daar plotseling „as 'n finale gek,” 't achterplaasie bij Luutjen-moei op, en nou stònd dàár net-precies zoo'n pronk van 'n Geldersche roos-in-de-knop, en d'-Elleberdier draaft daar holder-de-bolder op toe en laat wat ie tusschen z'n duim en z'n vinger heeft, vallen op 't boompie! En ie strijkt zoo's over de schors en ie strijkt zoo 's over 'n paar takkies-met-jong-blad en ie houdt meteen als ie wéer „zoo'n riksie buutelandsche woorden opzeit,” zoo'n paar knoppies in z'n hand en — na 'n menuut-of-wat komt ie heelemaal opgelucht en kalmpjes in de kamer terug: „Beter je boompie dan jij of ik, vrouw,” zegt ie nog zoo. En Luutjen-moei lacht 'r 's, want zie je, dat was 'r zóó een: die geloofde niét àn 'n aardappel eer ie geschild en gekookt op 'r schuttel lag! Maar — gelijk dat ze lacht en zóó..., teuge d'r ongelooft in, voelt ze d'r bestendig-àn béterder en — opiense de koors ook ôf! En nog dié zèlfde mörge veur klokslag-twaalf, de Geldersche roos ellegans bruun en verdord en dood as 'n pier, en Luutjen-moei nóóit-of-te-nimmer ôk zellefs maar twiefelen àn 'n koors. En — en nouw begriep je dan toch, uuteraard... zeker-wel dat d'-Elleberdier wat héél bizonders in z'n macht had, hee...? Nouw lach je? En, enne...” 't Rariteitje draait zich stuntelig om en z'n praten knapt en z'n oogen wijen, z'n mond hapt open van verbijstering: „Heere behoed ons”, morrelt ie beverig-ontdaan, en — „méid, lóóp wat je loope kenne, 'eere-grut-in-geen-ende!”

Strompelig van haast klompt 't oud manneke over 't deukige paadje naar z'n poovere huizeke. Als de deur daar achter 'm toe-ge-boemd is, barst 't satertje-met-de-mom in

Foto C. Steenbergh.

DE BLOEMENTUIN VAN HET HUIS TE WINDESHEIM.

'n joligen hellen jongenslach uit en staag grimassen-makend verdwijnt ie in 't donker.

Aan den overkant van 't water gaat nog 'n kleuterke met 'n kaars, z'n Moeder loopt als 'n schaduw achter 'm aan, en 't roode licht-zakje wiegelt als 'n Kerstklok, bij 't schorre en onzeker-verklinkende deuntje van den moe-gezongen kleinen kerel: „Sunter Maarten èt 'n koe..... die komt alle 'éilege toe...”! 'n Vrouwe-stem over-snibt 't scherp, dan wordt alles stil — en alle lichtjes worden gedoofd achter de kleine vensters...

't Stadje gaat slapen.

(Wordt vervolgd).

Marinuske, Oisterwijk's omroeper.

Als een herinnering aan oude tijden klinkt mij bij een bezoek aan reeds half-gemoderniseerde stadjes uit vroeger eeuw telkens weer de galmende stem van den omroeper in de ooren. Met zijn zwaren bel, het schelklinkend koperen bekken of de primitieve koekepan trekt hij de aandacht der belangstellenden en belanghebbenden, en de zangerige stem van den meester volgt op het klinken van zijn instrument.

De stem van Oisterwijk's omroeper maakt op die van zijn collega's geen uitzondering, maar zijn instrument wel, in zooverre het niet van metaal, maar van hout is vervaardigd 1) 't Is een heel eenvoudig dingske. Aan een hout, (een korte, dikke stok zou men het kunnen noemen), van boven tot handvat bijgewerkt, is van onderen met een scharnier een houten hamer bevestigd. Deze laatste kan dus in zwaaiende beweging worden gebracht, waardoor hij beurtelings tegen het voor- en het achtereinde van een harden plank slaat, die in loodrechten stand vlak onder het handvat aan den stok is aangebracht.

En met dit instrument gewapend, kondigt Marinuske, de omroeper van Oisterwijk, zijn bekendmakingen aan, klapklappend met den hamer tegen het harde eikenhout, dat de huizen aan het Lindeind zijn doffe stooten opvangen en terugkaatsen. Dan komen de Oisterwijkers even uit het raam leunen, en de bengels van het dorp groepen rond den 70-jarige. Want hij telt al zeven kruisjes, de krasse oude! Als Cou staat hij opgeteekend in de annalen van Oisterwijk's jongste historie, maar Cou weet men er niet te wonen. Wel Marinuske, en dus heet-ie Marinuske. Hij vindt het wat een leutig baantje, en als zijn hamerke met zijn geklikklap heeft opgehouden, werpt-ie het hoofd in den nek, en met een stem, die je vijf minuten ver kunt hooren, leest hij van het briefje, wat den volke van Oisterwijk moet worden kond gedaan. En tegen dat-ie klaar is, zakt de hand, die het briefke hoog voor het geheven gezicht hield, en met een zangerigen uithaal, die in toonhoogte en duidelijkheid gelijkelij daalt, vermaant hij zijn hoorders: „Maok, da-je d'r bai kòòòòòòmp....!”

Vóór je er op verdacht bent, is hij dan alweer op pad naar een volgende halte, om de bewoners ook daar te verrassen. De een nog al harder dan de ander schreeuwen de jongens zijn laatste woorden na, en vlugger dan de beenen van den oude loopen de snelle voeten van de bengels, die den volgende keer al vòór Marinuske schreeuwen: „Maok, da-je d'r bai kòòòòòòmp....!”

* * *

Hij mag zijn nadeelen hebben, — een omroeper zie ik toch liever dan de aanplakzuilen van de groote stad. En daarom wensch ik Marinuske op zijn Oisterwijksch toe: „Marinuske, hou-du! Hou-du nog lang!”

W. A. VAN GOUDOEVER

1) In Hengelo (Gld.) heeft de klepperman eenzelfde instrument.

VAN DEN BUITEN.

I. NA DEN STORM.

DAT was me een weertje gisteren: de wind huilde rondom mijn woning, de luiken klapperden, en tegen de ramen zwiepten de lange onopgebonden ranken van de klimroos; pannen vlogen van 't dak, en werden gevolgd door een schoorsteenkap; 't dak kraakte en de windvaan ging een halve meter en meer uit zijn gewonen stand.

't Was noodweer: een jonge eik, vlak voor de ramen, nog volop in blad, moest den vollen winddruk weerstand bieden. en elk oogenblik dacht ik: „Hij gaat”. Langs den weg vielen er een aantal berken; ze waren niet diep geworteld, en door de langdurige droogte was er geen voldoende samenhang met den ondergrond, zoodat ze langs den slootkant met een groote schol aarde overzij gingen. Afgeënte boomen knaptten af op de entplaats, en andere, die in vroegere jaren door een insectenbeschadiging een zwakke plaats hadden gekregen, konden nu geen weerstand bieden. — En dat alles ging gepaard met een huilen en loeien van den wind; dorre bladeren stoven in 't rond, soms huizen hoog meegevoerd.

Tegen den avond ging de wind wat liggen, om 's nachts nog eens weer opnieuw op te steken. Den volgende morgen echter was alles weer bedaard, en kwamen de boschwachters al spoedig vertellen, dat het ook bij hen noodweer was geweest.

Dus maar direct op inspectie uit: eerst naar 't oudste bosch, een paar uur van huis. Lekker snorde de motor. De berken langs den weg hadden hun tol ook betaald: stonden ze een paar dagen geleden nog volop in hun goudgelen dos, nu was 't nog maar een spaarzaam blaadje, wat er hier en daar aan zat, ze waren doorzichtig geworden, en staken met hare zilveren stammetjes wondermooi af tegen de donkere dennen. Na een uurtje kwam de zon, en toen werd 't een ideaal mooie najaarsdag.

't Laatste eind ging over de hei, en daarna kwamen we aan ons oudste bosch. Mijn troetelkind. Want had ik het niet gekend als een uitgegroeid, verzuurd grovedennenbosch, en was ik er niet aan 't onderplanten gegaan met tamme kastanjes, en fijnsparren met zóó'n mooi resultaat, dat de dennen weer opnieuw waren gaan groeien, dat ze een tweede jeugd hadden gekregen, die ze hadden behouden nu al een 15-tal jaren lang, daarbij ieder jaar opnieuw een nog gezonder groei vertoonende dan het voorafgaande?

En zoo vaak ik door dit bosch ging was het een genot: de bodem was er beschaduwed door de tamme kastanjes, die een meter of 3, 4 hoog al waren en daar bovenuit staken de rechte dennen met hun mooie roodbruine schors en donkergroene kronen:

een beeld van gezondheid, zooals een houtvester zich maar wenschen kan.

Zoo'n bosch, dat stemde je optimistisch, dat gaf je de zekerheid, dat al die duizenden Hectaren eentonig dennenbosch, die er de laatste jaren aangeplant zijn in ons land, toch ook een toekomst hebben, dat het niet per se het voorland van al die beplantingen is, om op 30-jarigen leeftijd als mijnhout te worden geëxploiteerd, omdat de groei er dan uit is en ouder laten worden of niet mogelijk meer is of geen voordeel meer oplevert. Mijn boschje gaf moed, en de duizend Hectaren, die we hier rondom hadden aangelegd en die al zoo vaak met allerlei kinderziekten de toekomst donker hadden doen inzien, die zouden misschien eenmaal, volwassen zijnde, het voorbeeld kunnen volgen van mijn boschje, dat immers ook eenmaal uitgegroeid en dus eigenlijk kapbaar was, en nu toch weer groeide, ja groeide als kool.

En dat is nu 't mooie in 't leven van den boschbouwer: wanneer hij dan weer zoo'n mooi bestandsbeeld ziet, dan zijn ook alle vroegere zorgen en ellenden vergeten, en gaat

MARINUSKE,
OISTERWIJK'S OMROEPER.

hij weer vol moed bestrijden 't schot en de retinia's, de wortelzwam en wat er nog meer voor vijandigs loert, en hij gaat weer ploegen en planten en bosch maken. Immers er is een verlokkelijk beeld: dat oude, dat mooie, dat eenige grove-dennenbosch!

En nu? De dennen waren neergestormd, groote gaten waren er in 't bestand geslagen, langs de greppels de boomen ontworteld, op de bedden door midden geknakt, en 't was als een chaos van versplinterde en omgewaaide stammen!

Dat was nu geweest het lichtpunt voor den ontginner, daar had hij steeds weer moed geschept, wanneer mislukte jonge aanplantingen hem somber en pessimistisch hadden gestemd ten opzichte van het toekomstige bosch, dat er uit al die jonge aanplantingen had moeten ontstaan. Daar lag de ruïne!

Ontmoedigd? Een oogenblik, maar dat duurde niet lang. Want al gauw werd overwogen, wat er nu zou moeten geschieden. De boomen verwijderen, en dan, wellicht, den grond diep spitten, de wortelstompen met moeite er uit halen? 't Zou alles heel kostbaar worden. Maar neen.... dit alles zou niet noodig zijn, want, hier op dit lage gedeelte, waren vroeger, naast de tamme kastanjes, ook veel fijnsparren gezet. Ze waren niet of weinig gegroeid die fijnsparretjes, daarvoor hadden ze te weinig licht ontvangen. Maar nu, nu de dennen waren omgestormd, nu zouden ze volop in 't licht komen te staan, en waar de bodem een goede boschgrond is geworden, daar is 't tien tegen één, dat zij nu haar kans zullen waarnemen, en op een heel weinig kostbare wijze de sluiting in 't bosch weer zullen herstellen.

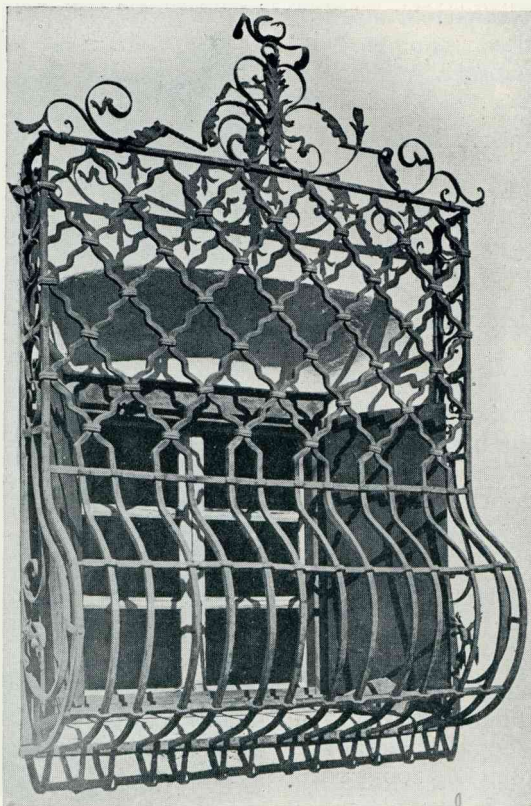
En zóó'n invloed had het oude bosch, dat ook nu weer de sombere bui van den houtvester overdreef. 't Was, of het bosch hem toefluisterde: „Wanneer er eenmaal een goede boschbodem is ontstaan, dan mag er gebeuren wat wil, maar dan laten we je niet in den steek, dan zullen wij het onze doen, om jou te bewijzen, dat er maar één goede boschvorm mogelijk is, dat is die, waarbij langs natuurlijke weg het bosch in stand blijft, bij voortduring in stand blijft. Zorg jij nu maar, dat je de mogelijkheid hiertoe inleidt, dan zorgen wij voor de rest”. En zoo ging hij terug, niet meer terneergeslagen, maar vol moed nu, zijn motor snorde weer langs den weg, en thuisgekomen was het: „nou, moeder, 't viel nog al mee; 't Goorven laat me niet in den steek, we moeten eens zien, of we dezen winter in „'t Ooievaarsnest” niet de betere toekomst kunnen inleiden, me dunkt, je weet wel dat mooie stukje „het vierkant bosch”, dat zouden we wel kunnen onderplanten. Gelukkig heb ik 't vorig jaar 10000 tamme kastanjes verspeend, en zoo heel dicht behoeven ze niet te staan, daar kan ik wel eenige Hectaren van onder handen laten nemen.”

Wanneer 't niet gestormd had, dan was ik misschien minder optimistisch thuisgekomen dezen morgen. HOUTVESTER.

Venster met kunstsmeedwerk in een huis te Bergün.

Bergün is 'n bergdorp aan de Albula gelegen in het Zwitsersche kanton Graubünden. De huizen van Romaansche bouw-orde hebben deuren en vensters met ronde bogen; de muren zijn zeer dik (zooals de afbeelding aangeeft) wat met het oog op het gevaar voor sneeuwvallen zoowel als in verband met de strenge koude in den langen winter, wel noodig is.

J. S. Cz.

VENSTER MET KUNSTSMEEDEWERK
IN EEN HUIS TE BERGÜN.

eeuwen lang gezongen in de Germaansche landen:

„Wij komen getreden met onze sterre,
Wij zoeken Heer Jezus, wij komen van verre,
Wij kwamen al voor Herodes zijn deur,
Herodes, de Koning, kwam zelve's veur.
Herodes die sprak met valscher hart:
„Hoe ziet er de jongste van drieën zoo zwart?”
„Hij ziet er wel zwart, maar hij is welbekend,
„Het is er de Koning van Oriënt.”

Wij kwamen den hoogen berg opgegaan,
Daar zag men de starre stille staan,
Ja stille staan. (Pauze).
Och starre, jij moet er niet stille staan,
Je moet er met ons tot Bethlehem gaan.
Tot Bethlehem, in die schoone stad,

DE STER OP DRIEKONINGENAVOND.
Naar een prent van Theodoor (1636) in 's Rijks prentenkabinet.

Driekoningen, de Ster en de Rommelpot.

TOEN ik nog als kind in 't ouderlijk huis in 'n dorp in West-Friesland leefde, kwamen op 6 Januari geregeld drie mannekes uit Enkhuizen met een ster langs de huizen lopen. Ze stelden de drie koningen voor, die het kindeke Jezus kwamen bezoeken in den stal te Bethlehem. De ster was gemaakt van houten latten en papier, met glazen venstertjes er in, en ze stond op 'n stok. De drie koningen Caspar, Melchior en Balthazar zongen in Enkhuizer dialect 'n lied, waarvan ik niets heb verstaan en dus ook niets heb onthouden. Ze hadden 'n kroon op 't hoofd, ook van papier, met goud beplakt. 's Avonds brandde er 'n kaarsje in en de ster draaide rond als een van de drie mannekes, die 'n wit hemd over hun kleeren hadden, aan 'n touw trok.

Eén van de drie was zwart en die liep met 't centenbakje, als 't lied uit was. Ik heb in „Nederlandsche Volkskunde” van Prof. Schrijnen het oude overoude lied gevonden. Het komt met velerlei varianten voor en werd

Daar Maria met haar klein Kindeke zat.
Hoe kleiner kind, hoe grooter God:
Een zalig nieuw jaar verleen ons God."

In de kerken werd vroeger gezongen:
„Het quamen drij Coninghen uut verre landen,
Nu wiegen, nu wiegen wij
Om Gode te doen een offerande.
Des waren sij vro,
Alle mijnen troost, mijn toeverlaat
Is Maria soon.

Sij kwamen van Oosten, sij kwamen van verre,
Nu wiegen, nu wiegen wij,
Al bij 't verlichten van eender sterre.
Des waren sij vro enz.

Maar doen sij binnen Jerusalem quamen,
Nu wiegen, nu wiegen wij
Die clærheyt der sterre sij niet vernamen,
Des waren sij droef.
Alle mijnen troost, enz.

Het bovenstaande lied komt voor in „Het Hofken der geestelijcker Liedekes (Loven 1557)

Er is nog 'n ander driekoningen-liedje:

Opeener Driekoningenavond,	Sta op, Maria Magdalena,
Op eenen Driekoningendag,	Sta op van den bitteren dood.
Toen zat Maria Magdalena	Uw zondekens zijn u vergeven,
Al op Heer Jezus' graf	Al waren zij nog zoo groot".

Er werden volgens Ter Gouw in den ouden tijd ook wel kaarsjes gebrand aan 'n luster met drie armen; de middelste kaars was zwart geverfd. Ze werden op den grond gezet en de kinderen dansten er om heen en sprongen er beurtelings over. Ze zongen dan:

„Kaarsjes, kaarsjes, drie Al wie daar niet over kan,
aan een, Die weet er niemendal van".
Springen wij er over heen.

Volgens de folkloristen zijn de gebruiken bij het Driekoningenfeest oorspronkelijk uit den tijd, toen onze voorouders nog heidenen waren.

Minder poëtisch dan de genoemde versjes klinkt het rijmpje, dat nog altijd in vele streken van ons land wordt gezongen:

DRIEKONINGEN. OPTOCHT MET DE STER.

Naar een prent van P. de Molijn in 's Rijks prentenkabinet.

DE DRIE KONINGEN.

Naar een prent van Ludwig Richter (1848) in 's Rijks prentenkabinet.

„Drie koningen, drie koningen, M'n moeder mag 'n niet weten,
Geef mij een nieuwen hoed, M'n vader heeft het geld
M'n oude is versleten, Op den rooster geteld".

Op het middeleeuwsche lied is 'n parodie gemaakt:

„Herodes kwam zelve's veur.
Z'n broek was gescheurd, z'n hemd kwam er deur.
Ze kwamen al voor 'n bakkerij
Ze kochten 'n koek en stalen er drij.
Ze liepen tot bij 'n herbergier
Daar dronken ze samen 'n pottoken bier."

Het zelfde doel als met het zingen van het lied met de ster, namelijk het ophalen van centen, werd ook beoogd met den rommelpot. Dit gebeurde ook op Driekoningendag.

'n Rommelpot, ook wel foekepot genaamd, was 'n aarden potje met 'n varkensblaas er over heen. Door 't midden was 'n rietstokje gestoken, waarover de hand op de maat van 'n liedje op en neer werd bewogen. Dit veroorzaakte dan 'n knorrend geluid. Het liedje was:

„Ik heb zoo lang met de rommelpot geloopt,
Ik heb geen geld om brood te koopen,
Rommelpotterij, steek 'm in je zij;
Steek 'm op je hoed. Dat je de koekoek halen moet."

Soms was 't eind anders:

'k Heb gezongen en niets gehad,
Geef me 'n stuk van 't varken z'n gat,
Geef me 'n cent, dan ga ik voorbij".

In Limburg was het:

„Ik kom nieët in huus veur margen vrög,
Is dat nieët vrög genög?
Vrouw, geef mien wat,
Geef mien 'n sjtuk van de varkensstart".

Als de zangers wat ontvingen, dan was het slot van het lied:

„Vrouw, gëftj, det jer langléftj Det jer ziek en zalig werdj."

Kregen ze niets, dan zongen ze:

„Det uch 't humme aan 't gaat kléftj."

DRIEKONINGEN.

DE VROUW MET DEN ROMMELPOT.

Naar een prent van P. de Molijn in 's Rijksprentenkabinet.

Nog 'n ander Limburgs versje luidt:

„Foeke, foeke, langesjtaaf,
Géftj mich ei sjtök van 't vräkesgaat.
Ich höb al zoo lang mitte foekepot geloupe,
Ich höb gei gelj om brood te koupe,
Dei, dei dikje, dei,
Géftj mich ei centje, dan gao ich voorbij.

In Groningen wordt gezongen:

„Foeke, foeke rommelpot	Dan kittelt mie de doem
En hastoe nog gein man,	(duim)
Ik heb 'n braoden houndertien (hoentje)	Dan gaon wie naor de smid,
	Dei maakt ons potjen wit,
Dat zal der 't aovend an.	Dan gaan wie naor de heeren,
Als ik mien houndertien	En laoten ons poddien smeren.
braoden zal,	Hier 'n stoul en daor 'n stoul
Dan wordt mien potjen voel	Op ieder stoul 'n kussen.
(vuil)	En daor 'n mooi meissien
Alsik m'n potjenschrobzen zal	tusschen”.

Het slot was in Noord-Holland:

„Hier woont 'n rijk man, Zalig zal hij sterven,
Die wat geven kan, De Hemel zal hij erven.”

Maar als de zangers werden weggezonden zonder centen,
dan was het:

„De hel zal hem loonen, De duivel zal hem kronen.”

Dit slot komt met variaties voor in vele dialecten.

J. SCHUITEMAKER Cz.

LEVEN EN STRIJD IN DE WILDE NATUUR

14) door F. ST. MARS.

(Geautoriseerde vertaling van S. J. Barentz-Schönberg).

LANGEN tijd bleef ons steenvalkenpaar hoog in de lucht. Zij zwaaide rond in wijde spiralen en met groote snelheid. Hij voerde scherp en wonderbaar glijvluchten uit, bijna loodrecht omhoog schietend, met uitgespreide vleugels, met elke slagpen uitgestoken als de vingers van een hand.

Eindelijk hielden zij op met zweven en gleden naar beneden

tot zij Slobkous konden zien, alsof hij een mier was, en heel omlaag wegrende; zij konden den stier zien als een kleinen, levenden krijtklomp in het kleine, afgelegen veld; en zij konden de wulp en de goudplevier schreeuwend hooren opstijgen vóór den rennenden Slobkous uit.

Toen namen zij afscheid; het wijfje keerde langzaam en na heel wat verkenning naar het nest terug, het mannetje ging op zoek naar buit.

Wij zien hem weer, juist terwijl de zon begon onder te gaan en rood te worden, bij de blauwe watervlakte van den inham. Hij zat op een oude leuning, ik denk te kijken naar de bewegingen van twee goudplevieren, toen een enkele spreek hem voorbij ging, rustig huiswaarts vliegend naar het een of andere dak van een boerenwoning. Onmiddellijk vervolgde de valk hem. De spreek had niet de macht om snel te vliegen. Zijn vleugels zijn kort en rond, niet lang en hoekig. Hij kon snel genoeg vooruit komen, let wel; een tijdje lang was er een flinke vaart, maar niets bizonders, niets om hem te helpen tegen dezen roover, die jaagde op de vleugelen van den wind.

Maar de Natuur had hem vluggere hersens en beter doorzicht gegeven. De spreek ontweek slim genoeg, en liet den grijpenden, kleinen valk met een nijdig geschreeuw langs schieten; toen vloog hij zoo snel hij kon — het ging op leven en dood. Zijn vleugels suisdien. Zijn doel was een groote boom en hij bereikte hem, maar met nauwelijks een voet afstand van den steenvalk, die hem snel inhaalde.

Dit nu, was een snelle en goede manoeuvre, en tegenover bijna iederen anderen roofvogel zou ze uitstekend zijn geslaagd. Noch de machtige slechtvalk, noch de kleine torenvalk of zelfs de snelle sperwer zou gaarne hals over kop tusschen die takken zijn geschoten, denk ik. Maar de steenvalk was een ander soort. Waar de anderen den moed verloren en omkeerden, schoot hij als dol naar voren. En wat meer zegt, hij schoot tusschen de takken door en waagde

DRIEKONINGEN.

KINDEREN MET DE STER.

Naar een prent van Picart in 's Rijksprentenkabinet.

hiermee twintig maal zijn leven, in een halve seconde; hij greep den verbaasden spreekwerm weg van den tak, waarop deze ineengedoken zat, vloog weer weg met een schreeuw van spottende, wilde, roekeloze vreugde, in de toenemende schemering.

Het was twee ochtenden na de boven beschreven gebeurtenissen en wij bevinden ons weer bij het eenzame, kleine, vergeten veld. De oude, steenen muren waren er nog; de oude geel-witte stier, ietwat „bloederig” om den neus, was er ook. Ook was er het verlaten kraaiennest en dezelfde korhaan, de eenzame kreet der wulpen, en het gefluit der ringlijsters — alles was er, precies zooals wij het verlaten hebben.

Een man kwam langzaam langs den muur, sluipend langs den muur en de stier had hem niet gezien. Maar de steenvalken wel. Het wijfje vloog vleugelklepperend heen en weer op vreemde, langzame, uilachtige manier, heelemaal niet op haar gewone bliksemsnelle, brutale, wilde wijze, maar het leek het meest op het onzekere zweven van een korhaan. Een onervaren toeschouwer zou haar werkelijk voor een korhaan gehouden hebben, maar niet *die* man, die achter den muur voortsliep. Hij wist te veel. Hij droeg geen geweer. Hij was niet Slobkous maar een eieren-raper, meedoogenloos, goed op de hoogte, een schepsel zonder hart of geweten.

Hij ging rechtstreeks naar het nest, in tweeën gebogen om niet de gevoelens van onzen vriend, den stier, te kwetsen. Toen hij het nest had bereikt, richtte hij zich voorzichtig op en keek over den rand heen erin. En toen — wel, en toen niets. Dat is alles.

De man bleef daar, in het nest starend, zonder eenige uitdrukking op zijn gezicht. De stier bleef daar staan kijken; de korhaan bleef als git schitteren terwijl hij zich draaide in de zonnestralen; en de wijfjes steenvalk bleef daar op haar weifelende manier met de vleugels klepperen, terwijl haar twee duim kortere heer, gemaal zich van tijd tot tijd vertoonde, zwendend aan den horizon. Het eenige dat er *niet* was, waren *de eieren*.

Na een tijdje hief de man het hoofd op en staarde, nog steeds uitdrukkingloos, naar de wijfjes steenvalk. Ook krabde hij zijn hoofd. Dat de eieren ergens in den omtrek waren en niet opgegeten of gestolen, wist hij doordat de vogels zelf er niet alleen waren, maar *daar bleven*.

Twee uur later gaf die man, zeer bemodderd, zeer slordig uitzijnde en zeer boos, het zoeken naar de eieren op en ging heen, de steenvalken en al hun daden verwenschend. Hij had de eieren niet gevonden en noch hij noch iemand anders vond ze ooit. Hetgeen niet te verwonderen is, daar zij op volle honderd meter afstand waren, op den grond, verborgen tusschen het heidekruid in een nieuw nest, aan drie kanten beschermd door een onbegaanbaar moeras en aan den vierden door een ondoordringbaar net van brem en heidekruid. De steenvalken hadden ze daar gebracht. Niet kwaad voor twee kleine roofvogels die samen niet langer waren dan een liniaal, van twee voet? Neen, lang niet kwaad!

MR. RAT EN DE ONBEKENDE.

Mr. Rat werkte zich langzaam op uit de greppel die liep van den boomgaard naar het bosch. Hij bewoog zich voort, zooals alle knaagdieren doen, met een eigenaardigen, springenden stap. Op zijn manier was hij een type — dat reusachtige, magere, besnorde dier vol littekens, want hij woonde op een landgoed, zoo zorgvuldig bewaakt door

jachtopzieners, dat alleen hij zelf en een zeer oude wezel erin geslaagd waren, aan de strenge maatregelen, bij het beschermen van het wildpark genomen, te ontsnappen. Ja, het landgoed, dat letterlijk overvol was van wild, was volstrekt geen goede woonplaats voor schadelijk gedierte, tenzij zulk gedierte toevallig de bijna duivelsche slimheid bezat van Mr. Rat en zijn bejaarden vriend, den wezel.

Plotseling bleef Mr. Rat doodstil staan. Ongeveer tien meter verder de greppel op, vlak in het koude maanlicht, was een ineengedoken gestalte. Een konijn leunde dronken — half hurkend, half zittend — tegen den kant. Het had levend kunnen zijn, als niet de verraderlijke houding van zijn ronden, dwazen kop het had verklapt. Dit was niet het jachtgebied van den wezel; het was het speciale gebied van onzen vriend. Wie had dus het konijntje gedood?

Mr. Rat kroop vooruit, terwijl zijn kraaloogen de schaduwen in het rond peilden, hij wist zelf niet wat verwachtend. Niets verscheen, maar in plaats daarvan vloog een klein, dwalend briesje door de greppel en de reuk van den moordenaar, die zwaar om het heele konijn zweefde, trof Mr. Rat vol in het gelaat om zoo te zeggen. Hij ging met een ruk overeind zitten en vloekte zacht, terwijl het grove haar

langs zijn heelen rug overeind ging staan. De reuk was hem onbekend en hij was bijzonder onaangenaam. Zelfs voor een rat bezat hij een wonderbare kennis van luchtjes.

Als hij in staat was geweest te spreken had hij, denk ik, verscheiden honderden afzonderlijke en duidelijk waarneembare geuren kunnen opnoemen; maar deze was hem onbekend; hij kon volstrekt niet zeggen wat het was. Hij dacht dat hij de lucht van al de moordenaars van konijnen kende; maar deze walgelijke stank kon hij niet thuis brengen. Het riekte naar het Onbekende en moest dus gevreesd worden. Niets jaagt schepsels uit de wildernis meer schrik aan dan het Onbekende.

Toen gebeurde er iets — iets wonderbaars en buitengewoons. Er kwam een zacht schrapend geluid, boven, aan den voet van de heg... Alles was daar in diepzwarte schaduw, maar snel opkijkend, kon Mr. Rat juist een bosje bladeren onderscheiden en — hier was het wonder — het bosje *liep*.

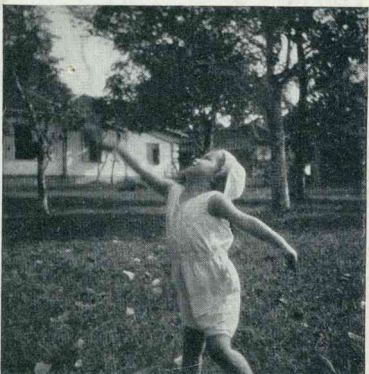
Stellig had nooit eenige rat te voren zulk een geheimzinnig, voorbeeldeloos verschijnsel gezien als een ronde bal van bladeren, die uit wandelen ging. Geen wonder dat het knaagdier zat te beven.

Maar hiermee was de zaak niet uit; de vreeselijke verschijning kwam op de steile helling, verloor haar evenwicht en rolde neer op Mr. Rat. Nu moest een bos bladeren, die zooals ge weet licht zijn, zeer langzaam naar beneden rollen, maar deze kwam neer met de snelheid van een zwaar gewicht en deed den verbaasden toeschouwer omrollen en gillen als een varken. Bovendien was het gepiep niet alleen uit angst; het ding prikte vreeselijk. Het was alsof het bestond uit hulstbladeren — maar veel, veel erger.

Toen echter, om de kroon op alles te zetten, dit ding kalmjes begon te lopen, en toen hij den leelijken stank ervan rook, dezelfde lucht die aan het doode konijn hing, verdween Mr. Rat's laatste atoompje moed en hij vluchtte in de duisternis als een waanzinnige.

Pas drie nachten later herkeeg Mr. Rat den moed om weer langs die heg te jagen. Dezen keer betrad hij een anderen weg, hij klom langs de takken, daar in veel heggen deze takken, ineengestengeld en horizontaal geleid, een soort van natuurlijke brug vormden.

(Wordt vervolgd.)

SPORTIEVE NEIGINGEN ONDANKS DE FELLE HITTE DER TROPISCHE ZON.

HET TWEE-JARIG DOCHTERTJE VAN EEN ONZER INDISCHE LEZERS OEFENT ZICH IN HET VOETBALLEN.